

УДК 343.85(477)

В. В. Шендрик

ВІДОМЧЕ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ОВС УКРАЇНИ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЗЛОЧИНІВ

Досліджено сучасну відомчу нормативно-правову базу, яка регулює діяльність правоохоронних органів України щодо попередження злочинів. Запропоновано шляхи удосконалення правових засад попередження злочинів оперативними підрозділами ОВС України.

Проблема прав і свобод людини й громадянина була, залишається і в майбутньому буде винятково актуальною і соціально значущою в усіх своїх багатопланових проявах, оскільки права, свободи людини й громадянина є головним засобом здійснення цивілізаційної життєдіяльності людей, задоволення їх принципово важливих інтересів та потреб.

Особливості діяльності органів внутрішніх справ у забезпеченні реалізації прав і свобод людини й громадянина впливають з їх повноважень, які визначені системою міжнародних та національних нормативно-правових актів. Проблема забезпечення конституційних прав і свобод людини й громадянина міліцією є актуальною, оскільки саме на неї покладено функцію захисту та забезпечення реалізації прав і свобод людини й громадянина, а в разі порушення цих прав – обов'язок вжити заходів, необхідних для їх відновлення [1, с. 176].

Варто відзначити, що важливе місце у системі національного законодавства посідають міжнародні договори і угоди, ратифіковані українським парламентом і учасником яких є Україна.

Серед них вагоме місце у системі попередження злочинів посідає Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах. Згідно з цією угодою, сторони взяли на себе обов'язки з надання допомоги в області оперативно-розшукової діяльності, в тому числі щодо виконання запитів з надання інформації для сторони, що запитує [2].

Міністерство внутрішніх справ України також співпрацює з міжнародними організаціями, наприклад, з Міжнародною організацією з міграції. Угода про співробітництво між Міністерством внутрішніх справ України і Міжнародною організацією з міграції від 14 вересня 2005 р. передбачає здійснення співробітництва у сфері запобігання незаконному ввезенню мігрантів на територію України і торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, та боротьби з цими явищами [3, с. 19–20].

Незважаючи на таку кількість договорів і угод міжнародного характеру, зокрема щодо попередження злочинів, у всіх них є один недолік. Він полягає в тому, що всі згадані документи мають в основному декларативний характер і реально не впливають на су-

© Шендрик В. В., 2011

часний стан попередження злочинів оперативними підрозділами ОВС України [4, с. 160].

Розглянувши окремі законодавчі акти у контексті проблеми попередження злочинів оперативними підрозділами ОВС України, є потреба згадати підзаконні нормативно-правові акти, положення яких регулюють зазначену діяльність. Серед них можна виділити постанови Кабінету Міністрів України від 5 липня 1993 р. № 510 «Про утворення Державної служби боротьби з економічною злочинністю» та від 8 липня 1995 р. № 502 «Про створення кримінальної міліції у справах дітей».

Відповідно до п. 3 Положення, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 5 липня 1993 р. № 510 «Про утворення Державної служби боротьби з економічною злочинністю» [5], одним із головних завдань ДСБЕЗ є «своєчасне припинення злочинів у галузі економіки та запобігання їм». З цього положення виходить, що профілактикою економічних злочинів можна не займатись, адже вона не входить до основних завдань ДСБЕЗ.

У Положенні, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 8 липня 1995 р. № 502 «Про створення кримінальної міліції у справах дітей» [6], в якому викладені завдання означеної служби, також виявлено подібну прогалину. Так, у п. 3 указанного Положення зазначено, що одним із завдань кримінальної міліції у справах дітей є виявлення, припинення та розкриття злочинів, вчинених дітьми. Тобто законодавець знову звузив можливості попереджувальної діяльності оперативного підрозділу ОВС України.

Зважаючи на наведене, а також на те, що складовими частинами форми попередження злочинів є профілактика, запобігання та припинення протиправних діянь, вважаємо доцільним:

а) у п. 3 Положення про Державну службу боротьби з економічною злочинністю, затвердженою Кабінетом Міністрів України від 5 липня 1993 р. № 510 редагувати одне із головних завдань ДСБЕЗ та викласти його наступним чином: «попередження злочинів у галузі економіки»;

б) у п. 3 Положення про кримінальну міліцію у справах дітей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 липня 1995 р. № 502 у завданні щодо виявлення, припинення та розкриття злочинів, вчинених дітьми, замінити слово «припиняє» на «попереджає».

На відомчому рівні питання щодо попередження злочинів оперативними підрозділами ОВС України також не достатньо врегульоване. Слід відмітити з позитивного боку те, що в системі МВС України існує Настанова про діяльність органів і підрозділів внутрішніх справ України з попередження злочинів, затверджена наказом МВС України від 25 червня 2001 р. № 507 (даі – Настанова) [7], положення якої і мали б врегульовувати питання, що нами розглядаються. Однак, як свідчать результати анкетування оперативних працівників, положення вказаної настанови не відповідають

вимогам сьогодення і потребують вдосконалення .

Розглянемо детальніше положення Настанови. Потрібно підкреслити, що ній викладено мету, завдання, методи попереджувальної діяльності, порядок її організації та забезпечення, а також заходи щодо запобігання злочинам силами органів і підрозділів внутрішніх справ України. Структурно Настанова складається із семи розділів:

- загальні положення (дається поняття попередження злочинів органами й підрозділами внутрішніх справ України, визначаються принципи та об'єкти діяльності органів внутрішніх справ з попередження злочинів);

- організаційно-методичне забезпечення діяльності органів внутрішніх справ з попередження злочинів;

- основні обов'язки кримінальної міліції з попередження злочинів (підрозділів карного розшуку, ДСБЕЗ, по боротьбі з незаконним обігом наркотиків, у справах дітей);

- основні обов'язки підрозділів міліції громадської безпеки з попередження злочинів (дільничних інспекторів міліції; підрозділів патрульної служби міліції; дозвільної системи; Державної автомобільної інспекції тощо);

- основні обов'язки інших органів і підрозділів внутрішніх справ з попередження злочинів (підрозділів досудового слідства і дізнання);

- основні обов'язки штабів міськрайлінорганів внутрішніх справ та організаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ з попередження злочинів;

- аналіз і оцінка результатів роботи органів внутрішніх справ з попередження злочинів [8, с. 118].

Вже у п. 1.1 Настанови наведено визначення поняття «попередження злочинів органами і підрозділами внутрішніх справ України». Згідно з Настановою, під означеним поняттям слід розуміти вид діяльності працівників органів і підрозділів внутрішніх справ щодо виявлення, послаблення впливу та нейтралізації дії причин і умов, які сприяють їхньому вчиненню, вживання заходів до осіб, поведінка яких свідчить про високу імовірність скоєння ними злочину; забезпечення активного залучення громадськості до цієї роботи, інформування населення про засоби і способи правомірного захисту від злочинних посягань [7]. На наш погляд, у вказаній дефініції є певні неточності, які полягають у тому, що, по-перше, законодавець зробив спробу надати універсальне визначення, проте відніс до його складових частин ті, які до нього не відносяться («вид діяльності ... щодо виявлення, послаблення впливу та нейтралізації дії причин і умов, які сприяють їхньому вчиненню») як з теоретичної, так і з практичної точки зору. По-друге, в означеному визначенні формально вбачається одна із складових частин попередження злочинів – профілактика («послаблення впливу та нейтралізації дії причин і умов, які сприяють їхньому вчиненню»), однак не можна зробити однозначний висновок про те, що слід

сприймати під «вживанням заходів до осіб, поведінка яких свідчить про високу імовірність скоєння ними злочину»: дії уповноважених осіб щодо запобігання чи щодо припинення злочину. По-третє, остання частина дефініції містить положення про «забезпечення активного залучення громадськості до цієї роботи, інформування населення про засоби і способи правомірного захисту від злочинних посягань», однак останнє є зайвим, оскільки ці дії є частиною профілактичних дій, описувати які є зайвим у дефініції, тому що в такому випадку потрібно навести їх повний перелік, а не певну частину. У зв'язку з цим вважаємо доцільним запропонувати власну дефініцію поняття, яке нами аналізувалося. Отже, попередження злочинів органами і підрозділами внутрішніх справ України – це вид діяльності працівників органів і підрозділів внутрішніх справ, який полягає у профілактиці, запобіганні замаху на злочин та припиненні готування до злочину за допомогою використання всіх дозволених законом засобів, заходів, методів і сил органів внутрішніх справ.

Далі у п 1.2 зазначено, що попередження злочинів ведеться за принципами:

- законності, тобто здійснення лише таких заходів, що безпосередньо передбачені нормативно-правовими актами України;
- гуманізму, переважання методів переконання, тобто застосування примусових заходів, але лише після того, як вичерпані всі інші заходи впливу;
- гласності, тобто висвітлення в державній статистиці та засобах масової інформації відомостей про стан роботи з попередження злочинів [7].

Перелік наведених принципів є неповним, адже крім принципів законності, гуманізму і гласності, які наведені у Настанові, під час попередження злочинів органи і підрозділи внутрішніх справ України також повинні дотримуватися норм поваги до особи, соціальної справедливості, незалежності від впливу політичних, громадських організацій (ст. 3 Закону України «Про міліцію»), непорушення прав і свобод людини та взаємодії з органами управління і населенням (ст. 4 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»). Крім того, існують законодавчі акти (Конституція України, Закон України «Про міліцію», Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» та ін.), в положеннях яких закріплені основні принципи діяльності державних органів, міліції і її підрозділів, які відповідно повинні відображатися на підзаконному рівні, зокрема у даній Настанові. Таким чином, вважаємо доцільним доповнити п. 1.2 Настанови про діяльність органів і підрозділів внутрішніх справ України з попередження злочинів, у якому визначено принципи попередження злочинів, принципами поваги до особи, соціальної справедливості, незалежності від впливу політичних, громадських організацій, дотримання прав і свобод людини, взаємодії з органами управління і населенням.

Вивчаючи наступні положення Настанови, відзначимо, що відповідно до п. 1.3 об'єктами діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ з попередження злочинів є:

1. Юридичні особи, щодо яких органами внутрішніх справ, відповідно до законодавства України, вживаються заходи для забезпечення дотримання ними встановлених правил, нормативів і стандартів.

2. Особи, що є потенційними жертвами злочину внаслідок своєї поведінки або способу життя.

3. Особи, поведінка яких свідчить про високу імовірність скоєння ними злочину.

Якщо виходити з позиції кримінального права, то потрібно нагадати, що згідно з ч. 1 ст. 11 Кримінального кодексу України, злочином є суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину [9]. Ключовими словами у п. 1.3 Настанови є «діяльність», «попередження» та «злочин». Таким чином, суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність), яке може бути вчинене суб'єктом злочину, є головним об'єктом попереджувальної роботи ОВС, зокрема оперативних підрозділів. Саме тому пропонуємо доповнити Настанову про діяльність органів і підрозділів внутрішніх справ України з попередження злочинів ще одним об'єктом попередження злочинів у наступній редакції: «1.3.4. Суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність), яке може бути вчинене суб'єктом злочину».

Варто відзначити з позитивного боку те, що згідно з 2.1 Настанови, з метою попередження злочинів допускається створення в складі органів і підрозділів внутрішніх справ України спеціалізованих підрозділів (груп) або призначаються працівники для забезпечення даного виду діяльності [7]. Однак, незважаючи на таке прогресивне положення, на практиці останнє не застосовується, що підтверджується результатами анкетування працівників оперативних підрозділів.

Що стосується інших недоліків Настанови, то тут ми погоджуємося з О. О. Юхном у тому, що цей нормативний документ потребує доопрацювання з урахуванням новітніх досягнень практики діяльності міліції щодо запобігання злочинам, наукових досягнень у галузі правоохоронної діяльності, а також у зв'язку з реорганізаційними змінами, що були проведені в МВС України в останні роки. Так, обов'язки підрозділів щодо запобігання злочинам та заходи із такої діяльності, а так само і порядок їх здійснення, не систематизовано. У тексті Настанови вживаються окремі терміни «потенційні жертви злочину», «висока ймовірність вчинення злочинів» тощо, які не розкриваються і можуть тлумачитися двобічно, що ускладнює однозначне сприйняття положень документа правозастосовниками. До того ж на сьогодні відсутні реальні критерії оцінки діяльності підрозділів міліції із попередження злочинів [10, с. 87]. У Настанові також не окреслено організаційну систему та стратегію попере-

дження злочинів ОВС, у тому числі оперативними підрозділами.

Звернемо увагу також на інші відомчі нормативні документи, серед яких:

– Положення про вдосконалення організації і проведення цільових оперативно-профілактичних операцій та комплексних оперативно-профілактичних відпрацювань, затверджене наказом МВС України від 16.05.2003 № 496 дск (у ньому визначені основні організаційні напрями діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ щодо підготовки й проведення цільових оперативно-профілактичних відпрацювань) [11];

– Положення про встановлення порядку і організації проведення загальнодержавних комплексних оперативно-профілактичних операцій, затверджене наказом МВС України від 09.12.2003 № 1503 (встановлює, що рішення про проведення загальнодержавних комплексних оперативно-профілактичних операцій приймає виключно міністр внутрішніх справ або особа, яка виконує його обов'язки, та надає перелік можливих означених операцій, які проводиться ОВС: «Канал», «Мак», «Генофонд», «Батискаф», «Зброя та вибухівка», «Розшук», «Метал», «Інтелект», «Ринок», «Мігрант», «Іноземець», «Побут», «Нагляд», «Берег» тощо) [12];

– Інструкція з організації взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України у виявленні, документуванні та розслідуванні злочинів у сфері економіки, затверджена наказом МВС України від 08.09.2005 № 760 (регламентує засади взаємодії оперативних підрозділів та слідчих на стадії дослідчої перевірки та досудового слідства під час протидії злочинам у сфері економіки) [13];

– наказ МВС України від 27.10.2003 № 1259 «Про організацію проведення заслуховувань щодо участі в розкритті, виявленні та попередженні злочинів» (спрямований на вироблення оптимальних критеріїв оцінки роботи підрозділів ОВС щодо протидії злочинам) [14];

– Положення про Департамент карного розшуку МВС України, затверджене наказом МВС України від 30.06.2009 № 285 (у ньому визначені основні завдання, функції, права і обов'язки працівників Департаменту, управління, відділів та секторів карного розшуку) [15];

– Інструкція про оперативно-розшукову діяльність оперативних підрозділів ОВС України, затверджена наказом МВС України від 17.07.2004 № 007 (норми цього наказу регулюють правові, організаційні і частково тактичні засади проведення оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів ОВС України) [16].

Слід додати, що існування наведених відомчих нормативних актів, у положеннях яких регламентуються різні сторони попереджувальної роботи оперативних підрозділів ОВС України, є беззаперечно позитивним моментом у процесі нормативно-правового регулювання попередження злочинів оперативними підрозділами ОВС України. Однак, аналіз положень наведених нормативних актів свідчить, що крім позитивних аспектів, є і негативні, які ми

спробуємо розв'язати. Так, у п. 1.1 Положення про вдосконалення організації і проведення цільових оперативно-профілактичних операцій та комплексних оперативно-профілактичних відпрацювань наведено визначення цільової оперативно-профілактичної операції – це комплекс оперативно-розшукових та профілактичних заходів, що здійснюються органами та підрозділами внутрішніх справ за відповідним планом і спрямовані на посилення протидії правопорушенням окремих видів або в окремих сферах діяльності [11]. Для нас є не зрозумілим з точки зору логіки те місце у положенні, де вказано, що цільова оперативно-профілактична операція спрямована на посилення протидії правопорушенням окремих видів. Хіба ж не є одним із основних завдань оперативних підрозділів у межах своїх повноважень відповідно до законів, що становлять правову основу оперативно-розшукової діяльності, вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження злочинів (п. 1 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність») [17]. Тому нам видається цілком доцільно редагувати абз. 2 п. 1.1 указаного Положення наступним чином: «цільова оперативно-профілактична операція – це комплекс оперативно-розшукових та профілактичних заходів, що здійснюються органами та підрозділами внутрішніх справ за відповідним планом і спрямовані на посилення протидії правопорушенням та злочинам окремих видів або в окремих сферах діяльності».

Недоліком Положення про встановлення порядку і організації проведення загальнодержавних комплексних оперативно-профілактичних операцій [12] є те, що у ньому не наведено визначення оперативно-профілактичного заходу, незважаючи на те, що в тексті він згадується і навіть окреслені його види: «Петарда», «Ялинка», «Канікули», «Літо», «Заслін», «Фірма», «Урожай», «Антикваріат», «Квартира», «Антрацит», «Нічне місто», «Підробка», «Кілометр». Ми ще раз звернулися до Положення про вдосконалення організації і проведення цільових оперативно-профілактичних операцій та комплексних оперативно-профілактичних відпрацювань [11], в якому знайшли дефініцію комплексного оперативно-профілактичного відпрацювання, однак визначення поняття оперативно-профілактичного заходу як у цьому Положенні, так і в інших відомих нормативно-правових актах нами не виявлено. Це призводить до запитань, на які немає відповіді. Зважаючи на це, вважаємо потрібним закріпити у Положенні про встановлення порядку і організації проведення загальнодержавних комплексних оперативно-профілактичних операцій таке визначення поняття: «оперативно-профілактичний захід – це система гласних і негласних дій органів та підрозділів внутрішніх справ із використанням дозволених законом засобів, заходів, сил та методів, які спрямовані на недопущення зародження злочинного задуму, готування та замаху на злочин» [12].

Що стосується Інструкції з організації взаємодії органів досудо-

вого слідства з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України у виявленні, документуванні та розслідуванні злочинів у сфері економіки [13], то тут нашу увагу привернули завдання взаємодії означених служб, а точніше відсутність серед них завдання попередження злочинів. З п. 1.1 виходить, що під час взаємодії у розслідуванні економічних злочинів оперативні працівники повинні виявляти і документувати злочинні дії осіб, однак не запобігати і не припиняти їх. Зрозуміло, що це принаймні незаконно. Тому вважаємо доцільним доповнити п. 1.1 указаної Інструкції завданням щодо попередження злочинів.

Черговим наказом, який повинен був наблизити систему оцінювання роботи підрозділів ОВС, зокрема оперативних, до раціональних вимог та спрямувати діяльність окремих служб у певному напрямі, є наказ МВС України від 27 жовтня 2003 р. № 1259 «Про організацію проведення заслуховувань щодо участі в розкритті, виявленні та попередженні злочинів» [14]. Насправді ж цей наказ має більше декларативний характер, положення якого формально виконуються на практиці. Крім того, деякі норми із наведеного відомчого нормативного акта містять певні прогалини, які, зокрема, стосуються того, що у п. 1 зазначено, що **ефективність роботи підрозділів і кожного працівника міліції потрібно оцінювати за результатами безпосереднього розкриття злочинів у відповідності до їх функціональних обов'язків та напрямків діяльності служби** [14]. Після цього одразу формулюється запитання: «Хіба підрозділи міліції не повинні попереджувати злочини, оскільки це є їх прямим обов'язком згідно з низкою законодавчих актів? Невже **ефективність роботи підрозділів і кожного працівника міліції не слід оцінювати за результатами безпосереднього попередження?** [14]». Відповідь проста: працівники міліції, і оперативні працівники в тому числі, повинні попереджувати злочини, а їх діяльність варто було б оцінювати за якістю справ, у яких вони попередили злочинну діяльність осіб, що також підтверджується результатами анкетування оперативних уповноважених. У зв'язку з цим, пропонуємо редагувати друге речення п. 1 указанного Наказу наступним чином: **«Ефективність роботи підрозділів і кожного працівника міліції потрібно оцінювати за якістю і результатами безпосереднього попередження та розкриття злочинів у відповідності до їх функціональних обов'язків та напрямків діяльності служби»**.

Далі за важливістю слідує Положення про Департамент карного розшуку МВС України [15]. Прийняття цього відомчого нормативного акта у 2009 році є наслідком вимог часу та численних зауважень вчених у галузі оперативно-розшукової діяльності щодо відсутності такого положення та необхідності його розроблення. Попри це, нам видається потрібним наголосити на тому, що указане Положення потребує вдосконалення. Зважаючи на тему нашого дослідження, ми зосередили свою увагу на питаннях попереджен-

ня злочинів. Відповідно до абз. 3 п. 1.4 Положення, зональний принцип діяльності передбачає оперативне обслуговування та організацію розкриття і виявлення злочинів на певних закріплених за підрозділами карного розшуку територіях, дільницях, зонах. В даному випадку улушено обов'язок працівників карного розшуку попереджувати злочини, незалежно від того, працюють вони за зональним чи за лінійним принципами. Тому логічно буде редагувати абз. 3 п. 1.4 Положення, виклавши його у такій редакції: «Зональний принцип діяльності передбачає оперативне обслуговування та організацію виявлення, попередження та розкриття злочинів на певних закріплених за підрозділами карного розшуку територіях, дільницях, зонах». Далі, згідно з п. 2.2 означеного Положення, серед основних завдань підрозділів карного розшуку закріплено «ужиття оперативно-розшукових заходів щодо виявлення і розкриття тяжких та особливо тяжких злочинів», «Визначення та усунення причин і умов, що сприяють учиненню злочинів», тобто профілактика протиправних діянь, за які передбачено кримінальну відповідальність. І знову ми бачимо одне і те саме упущення, яке полягає в законодавчому обмеженні завдань підрозділів карного розшуку, що не відповідає положенням окремих законодавчих актів, які регламентують ОРД оперативних підрозділів (наприклад, ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [17]). Тому пропонуємо п. 2.2 Положення про Департамент карного розшуку МВС України редагувати наступним чином: *«ужиття оперативно-розшукових заходів щодо виявлення, попередження і розкриття тяжких та особливо тяжких злочинів, у тому числі категорії минулих, документування протиправної діяльності учасників організованих груп і злочинних організацій, протидія груповій злочинності, незаконному обігу вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин і наркотичних засобів».*

Серед відомчих нормативних актів, положення яких регламентують ОРД оперативних підрозділів України, потрібно виділити Інструкцію про оперативно-розшукову діяльність оперативних підрозділів ОВС України, затверджену наказом МВС України від 17 липня 2004 р. № 007. Одним із обов'язків оперативних підрозділів ОВС є «у межах своїх повноважень відповідно до законів, що становлять правову основу оперативно-розшукової діяльності, вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження..., припинення ... злочинів, викриття причин і умов, які сприяють їх вчиненню, здійснювати профілактику правопорушень. Оперативно-розшукові заходи проводяться ... з метою: попередження, виявлення, припинення і розкриття злочинів та виявлення причин і умов, що сприяють їх учиненню» [16]. Означені положення наповнені термінами (попередження, припинення, викриття причин і умов, тобто профілактика), які можна замінити одним, тим самим зменшити смислове навантаження та удосконалити їхню логіко-юридичну конструкцію.

Таким чином, враховуючи наведені зауваження до означеного відомчого нормативно-правового акта, вважаємо доцільним редагувати окремі положення Інструкції про оперативно-розшукову діяльність оперативних підрозділів ОВС України наступним чином:

1) п. 1.8 викаласти у наступній редакції: «у межах своїх повноважень відповідно до законів, що становлять правову основу оперативно-розшукової діяльності, вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і розкриття злочинів, здійснювати профілактику правопорушень»;

2) редагувати абз. 2 п. 2.1 таким чином: «оперативно-розшукові заходи проводяться за заведеною оперативно-розшуковою справою з метою: виявлення, попередження і розкриття злочинів»;

3) доповнити п. 3.8 завданням щодо попередження злочинів.

Отже, підбиваючи підсумки щодо наведеного, хочемо підкреслити, що ми запрошуємо всіх до наукової дискусії щодо доцільності наведених пропозицій до чинного законодавства, його удосконалення та приведення до міжнародних стандартів.

Список літератури: 1. Негодченко О. В. Забезпечення прав і свобод людини органами внутрішніх справ України : монографія / О. В. Негодченко. – Д. : Поліграфіст, 2002. – 416 с. 2. Про ратифікацію Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах : закон України від 10 листоп. 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 46. – Ст. 417. 3. Вербенський М. Г. Правові засади запобігання органами внутрішніх справ транснаціональній злочинності / М. Г. Вербенський // Право і суспільство. – 2010. – № 5. – С. 15–26. 4. Шендрик В. В. Удосконалення правових засад попередження злочинів оперативними підрозділами ОВС України / В. В. Шендрик // Право і Безпека. – 2011. – № 4 (41). – С. 160–165. 5. Про утворення Державної служби боротьби з економічною злочинністю : постанова Кабінету Міністрів України від 5 лип. 1993 р. № 510 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=510-93-%EF>. 6. Про створення кримінальної міліції у справах дітей : постанова Кабінету Міністрів України від 8 лип. 1995 р. № 502 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/502-95-%D0%BF>. 7. Настанова про діяльність органів і підрозділів внутрішніх справ України з попередження злочинів : затв. наказом МВС України від 25 черв. 2001 р. № 507. – К., 2001. – 14 с. 8. Нормативно-правове регулювання діяльності органів внутрішніх справ щодо попередження злочинів : наук.-практ. вид. / [М. О. Свірін, Б. І. Бараненко, К. А. Гусева та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. Н. Ярмаша ; МВС України, ДНДІ МВС України, Луганськ. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2008. – 200 с. 9. Кримінальний кодекс України : закон України від 5 квіт. 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=2341-14>. 10. Юхно О. О. Теорія та практика оперативно-розшукового запобігання злочинам органами внутрішніх справ : монографія / О. О. Юхно. – О. : ІНТЕРПРІНТ, 2010. – 368 с. 11. Положення про вдосконалення організації і проведення цільових оперативно-профілактичних операцій та комплексних оперативно-профілактичних відпрацювань : затв. наказом МВС України від 16 трав. 2003 р. № 496 дск. – К., 2003. – 20 с. 12. Положення про встановлення порядку і організації проведення

загальнодержавних комплексних оперативно-профілактичних операцій : затв. наказом МВС України від 9 груд. 2003 р. № 1503. – К., 2003. – 2 с. **13.** Інструкція з організації взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України у виявленні, документуванні та розслідуванні злочинів у сфері економіки : затв. наказом МВС України від 8 верес. 2005 р. № 760 // Слідча практика : збірник. – К. : ГСУ МВС України, 2007. – С. 132–141. **14.** Про організацію проведення заслуховувань щодо участі в розкритті, виявленні та попередженні злочинів : наказ МВС України від 27 жовт. 2003 р. № 1259. – К., 2003. – 2 с. **15.** Положення про Департамент карного розшуку МВС України : затв. наказом МВС України від 30 черв. 2009 р. № 285. – К., 2009. – 33 с. **16.** Інструкція про оперативно-розшукову діяльність оперативних підрозділів ОВС України : затв. наказом МВС України від 17 лип. 2004 р. № 007. – К., 2004. – 170 с. **17.** Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18 лют. 1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2135-12>.

Надійшла до редколегії 09.12.2011

Исследована современная ведомственная нормативно-правовая база, регулирующая деятельность правоохранительных органов Украины по предупреждению преступлений. Предложены пути усовершенствования правовых основ предупреждения преступности оперативными подразделениями ОВД Украины.

A modern department normatively-legal base, that regulates the law enforcement authorities of Ukraine activity on crimes warning, is investigated. The ways of improvement of legal basis of crime prevention by operative subdivisions of OIA of Ukraine are offered.

УДК 343.121.4(477)

Н. О. Ярмиш

ФОРМИ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА-ЗАХИСНИКА

На підставі аналізу норм чинного та перспективного кримінально-процесуального законодавства визначено основні форми та сфери діяльності професійного захисника (адвоката) щодо виявлення причин та умов вчинення злочинів.

У сучасних умовах злочинність в Україні, перш за все організована, є значною загрозою національній безпеці. Особливе занепокоєння викликає зростання кількості випадків бандитизму, умисних вбивств, злочинів, що вчинені з використанням вогнепальної зброї, у громадських місцях, високий рівень рецидивної злочинності. У зв'язку з цим постійно існує потреба в активній протидії злочинності та вдосконаленні системи запобігання вчиненню нових злочинів, своєчасному виявленні та усуненні їх причин і умов. Однією з проблем, що має комплексний характер та зумовлена необхідністю пошуку найбільш оптимальних шляхів подолання кримі-

© Ярмиш Н. О., 2011